

ZAHRADA – CESTA DO SVĚTA

(příloha P2, projektový záměr)

1. Současný stav a využití zahrady

V polovině devadesátých let byla naše zahrada v podstatě nově založena (*příloha P5, obr. 1 až 4*). V té době byla zahrada koncipována tak, že dětem sloužilo větší množství dřevěných herních prvků – prolézaček, domečků, přičemž zezeň sloužila hlavně jako „přírodní prostředí“ a neuvažovalo se o využití stromů, keřů, zeleně a terénu jako příležitosti pro hru.

V roce 1998 získala škola tzv. malou zahradu, která byla postupně doplněna několika herními prvky a cestou umožňující bezbariérový přístup (*příloha P5, obr. 6 a 8*). Od tohoto roku tedy disponujeme dvěma zahradami: tzv. velkou a malou o celkové ploše cca 6500 m².

Během let došlo k postupné přirozené likvidaci starých dřevěných herních prvků a nahrazeno bylo jen několik z nich. **Podstatně tedy ubylo příležitostí pro hru dětí** a existující přírodní prostředí zahrady nenabízí dostatek možností a námětů pro volnou hru. Jakkoli tedy zahrada ve své nynější podobě „vypadá pěkně“ – spíše jako park – neodpovídá již v mnoha ohledech potřebám našich dětí ani potřebám učitelů.

Současný stav zachycuje plán (*příloha P4 - Současnost...*) a fotografie (*P5, obr. 5 až 8*).

Tzv. **velká zahrada** (*P5, obr. 5 a 7*) disponuje prvky: pískoviště, houpačky, věž, jezírko, ohniště, „kamínkoviště“, přístřešky, domek na hračky, „silnice“. Velkou zahradu využíváme především pro venkovní volnou hru a sportovní aktivity dětí v době od 10:30-12:00, a odpoledne od 15:30, v menší míře pro společnou činnost v rámci probíraných tematických celků (tzv. „projektů“). Děti spontánně a aktivně využívají pouze pískoviště, silnici k ježdění, houpačky, věž, živý plot přilehlý k silnici, to je **prvky soustředěné v pouhé jedné třetině zahrady!**

Velkou zahradu využíváme i pro celoškolní akce: Dračí dílnu, Svatomartinskou slavnost a lampionový průvod, Masopust (*P5, obr. 11*), vynášení Moreny (*P5, obr.12*), oslavu Dne dětí (*P5, obr. 13*), Táborák – zahradní slavnost s hudbou, divadlem a ohněm (*P5, obr. 10*). Kromě nich se na zahradě konají i pravidelné akce některých tříd: Pálení čarodějnic, Svatojánská noc s přespáváním rodin a pod.

Malá zahrada (*P5, obr. 6*) disponuje: pískovištěm, klouzačkou, houpačkami a biodynamickými záhony. Zahradu využíváme dopoledne obdobně jako velkou, v odpoledních hodinách ji však uvolňujeme pro naše rodiče a děti, které nespěchají ze školy domů. Cesta přes tuto zahradu je hlavním bezbariérovým přístupem do školy.

Na malé zahradě děti využívají pískoviště, houpačky, klouzačku, jednu třešeň k lezení; o biodynamické záhony pečují třídy v rámci svého společného programu. Tuto zahradu také občas využívá o.s. Máta.

Zahrada jako celek vyhovuje v těchto ohledech:

- poskytuje dostatek prostoru pro volný pohyb dětí; (celková plocha obou zahrad je cca 6500 m²); velikost zahrady odpovídá počtu dětí ve škole (škola má kapacitu 115 dětí);
- umožňuje společné shromáždění všech dětí i rodičů;
- poskytuje dětem v přijatelné formě přírodní prostředí;
- umožňuje hru na zbyvajících herních prvcích: pískoviště, houpačky, klouzačka, věž – dům, silnice; bohužel jde až na výjimky spíše o hry jednoho - rušného typu: ježdění na koloběžkách, klouzání, honění a míčové hry na velkých plochách;
- oddělení zahrad umožňuje mít malou zahradu částečně veřejnou.

Zahrada nevyhovuje v těchto ohledech:

- v omezené míře umožňuje hru s přírodním prostředím: pouze dva stromy jsou vhodné k lezení, jen na dvou místech lze v živém plotu vystavět „domeček“; děti, které chtějí soukromí, spontánně vyhledávají ne zcela bezpečná místa v rozích za živým plotem;
- neposkytuje dostatek příležitostí pro **různé herní žánry a pro sociálně akcentovanou hru**: nedostatek míst, kde může mít dítě nebo skupinka dětí soukromí (nyní jen jedno místo v živém plotě a věž);
- nenabízí místo a materiál pro konstruktivní hry a „kutění“ (např. stavění domečků, práci se dřevem) a ke kooperativním činnostem;
- neposkytuje prostředí vhodné pro pravidelnou společnou (tzv. řízenou) činnost celé třídy nebo volné hry na zahradě během ranní části denního režimu;
- neposkytuje prostor pro relaxaci a dostatek rozmanitých smyslových podnětů - „zážitků“ pro **děti se speciálními vzdělávacími potřebami**; pro děti imobilní; děti odkázané na pomoc asistenta a podobně;
- navzdory velikosti zahrady se rušné hry dětí soustřeďují **do několika málo míst**; při velkém počtu dětí na zahradě se samotná herní aktivita stává ohrožující pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami; přitom poměrně velké plochy zahrady zůstávají nevyužity;
- ve své současné podobě zahrada nepřispívá k řešení problému hyperprotektivní edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Údržba zahrady.

Protože zahrada bylo původně založena spíše jako park, je nákladná na údržbu. Přestože jednorázově pečujeme o zahradu komunitním způsobem - jednou až dvakrát ročně pořádáme brigádu s rodiči a dětmi (*P5, obr. 9*) a rodiče na údržbu přispívají nejen svými sponzorskými dary a skrze příspěvky do Klubu rodičů i slevou na službách svých firem (*pan Janovic, Fiesta plus s.r.o*), přesto roční náklady na údržbu zeleně dosahují 40 až 80 tis. Kč Rovněž dřevěné herní prvky vždy po několika letech vyžadují jednorázově velké náklady na údržbu.

Tento problém vyplývá mimo jiné i z mimořádné velikosti naší zahrady, která je významnou zelenou enklávou v rámci širšího okolí školy. Proto mezi cíle projektu patří i snížení nákladů na údržbu zeleně, posun od sekaných travnatých ploch směrem permakulturním loukám, vznik „divočiny“ jedlého lesa, nahrazení té části zeleně, která vyžaduje pravidelnou nákladnou údržbu. V rámci projektu až na výjimky **neplánujeme vznik nových herních prvků**, které by bylo nutné v budoucnu udržovat, projekt bude zpracován tak, aby **samo přírodní prostředí** (stromy, keře, terén) **nabízelo a umožňovalo širokou škálu her a aktivit!**

2. Cíl projektu

Pozn.: názvy „krajiny“ odpovídají plánu v příloze P4 – Budoucnost.

Zahrada – cesta do světa

Velkou zahradu pro její velikost chápeme jako „svět“ zahrnující různé „krajiny“ (viz. P4 - Budoucnost a viz. přehled budoucího využití zahrady), tj. místa na zahradě, která budou mít odlišný krajinný a rostlinný charakter a která budou nabízet specifické příležitosti pro volné aktivity dětí případně i pro společnou činnost třídy nebo celé školy. Každé z těchto míst bude prostředím pro vlastní svébytný příběh, který může mít pro děti podobu divadla, vyprávění, zážitku, společné výtvarné aktivity.

Naše škola bude pak domovem v tomto světě, domovem s vlastním dvorkem. Domovem, z něhož se vychází do blízké, známé a otevřené krajiny, ale čím dále od něho jsme, je svět – zahrada dobrodružnější, divočejší, zarostlejší, tajemnější až po místa, kde „žijí lvi“ dětské představivosti.

Cestu do světa, chápeme jako metaforu vyjadřující „zónování“ krajin velké zahrady: blízko ke škole jsou zóny, kde se i nejmenší děti mohou cítit bezpečně (dvorek, velká a malá louka, houpací síť, pískoviště, houpačky), na vzdáleném konci zahrady jsou krajiny divočejší. Také je cestou dítěte k větší nezávislosti, samostatnosti, odvaze a schopnosti překonávat skutečné překážky, být aktivní ve skutečném světě – naší zahradě. Přírodní zahradě, jako nejvhodnějšímu prostředí, svěřujeme rozvoj dětské aktivity, tělesných i duševních schopností. Cestu do světa chápeme také jako způsob, kterým děti objevují svět nezprostředkovaně, v přirozeném tedy přírodním prostředí. Očekáváme, že zahrada bude inspirací i pro nečekané aktivity dětí a že bude přispívat i k dalšímu rozvoji nás, učitelů. V tomto smyslu bude realizace projektu **cestou** i pro náš pedagogický tým.

Malou zahradu projekt pojímá jako „babiččinu a dědovu“ zahradu, jako místo vlídné a bezpečné, kde lze experimentovat, kutit, vyrábět, hrát si s vodou, v blátě s kusy dřeva, s kameny a podobně. Je tedy zázemím, jistotou a tvůrčí zónou.

Konkrétní cíle:

- vybudovat zahradu, která bude **trvale udržitelná s nižšími náklady na údržbu**, pro tento účel získat **vlastní zdroj vody**; zahradu, která bude osazena zelení přirozeně rostoucí v okolí školy;
- zachovat dostatek volného prostoru pro svobodný pohyb; dosáhnout rozptýlení aktivity dětí po celé ploše zahrady;
- podstatně **rozšířit rejstřík činností a her**, které děti mohou na zahradě provozovat, zejména:
 - vybudovat místa vhodná pro sociálně akcentované a námětové hry: skryše a domečky v křoví a vysoké trávě; místa, kde mohou mít děti soukromí; umožnit dětem, aby taková místa samy budovaly;
 - vybudovat místa pro rozvoj pohybových dovedností, pohyb ve složitém terénu, ve výšce; **využít přirozených nerovností** na zahradě; získat více stromů vhodných na lezení, k zavěšení jednoduchého lana, provazového žebříku a podobně; místo prolézačky nám budou sloužit ležící klády v „lese“; sady špalků a velkých balvanů v remízku;
 - poskytnout dětem dostatek **jednoduchých** materiálů pro konstruktivní a kooperativní hry a činnosti: opracované větve, klacky, špalíky, odřezky klád a lana ke stavění hnízd, úkrytů, domů dalších staveb, a to jak v krajině les, tak na pískovišti;
 - vybudovat místa pro rozvoj smyslů, kde budou děti moci zažít mimořádné smyslové zážitky: stín, světlo, zvuk, voda, chlad; při vědomí významu těchto prvků zejména pro **děti se speciálními potřebami**; místo pro aktivní hru s vodou, bahnem, místo pro experimentování s

přírodou;

- získat místo pro „kutění“, práci se skutečnými nástroji: pro zatloukání, řezání, sekání, experimentování se skutečnými materiály;

- inspirací nám je v tomto ohledu způsob, jakým si děti hrají ve volném lese;

- vybudovat místo vhodné pro soustředěnou práci jedné třídy; pro výtvarnou i jinou aktivitu venku, kde bude možné například i jíst; a další místo jako intimní shromaždiště, které bude odrážet význam formy **kruhu** pro život společenství třídy; **získat možnost přesunout na zahradu některé aktivity, které zatím probíhají ve třídách;**

- zachovat nebo podle potřeby obnovit tyto existující herní prvky:

- velká zahrada: pískoviště (změnit způsob ohraničení), houpačky, věž (dostavět do podoby, kterou původně měla mít), silnice (změnit charakter);

- malá zahrada: klouzačka;

- zachovat tzv. malou zahradu jako částečně veřejnou (bezpečnost); doplnit prvky pro navštěvující rodiče (stůl aj.).

Těchto konkrétních cílů chceme dosáhnout především pomocí prostředků, které nabízí **sama přírodní složka budoucí zahrady**. Až na výjimku dostavby věže **neplánujeme vznik dalších umělých herních prvků**.

Budoucí využití zahrady

krajiny	příklady volné hry	příklady společných aktivit
Velká zahrada		
Dvorek	pumpování vody pro libovolné účely	péče o záhony, místo srazu
Malá louka.	houpání v kruhové síti, hra v domečku pod břízou, s divadélkem na špalku	ohně a táboráky při společných akcích, výtvarné a jiné práce na stole, jedení, hostiny či oslavy
Remízek	slézání terénní nerovností, lezení po kamenech, klouzání, přeskokování, hra skupinky v zaječích jamkách pozorování hmyzu a ptáků	krmení ptáků, doplňování pitek
Velká louka.	honění, běhání, míčové hry, hra na pískovišti a houpačkách, hra v domě – věži, přelézání lávky ke zvonici, hra s kladkou na věži	společná setkání školy při celoškolských akcích, hry s pravidly, stožár s vlajkou
Hájek	houpání v sítích,	pikniky ve stínu, relaxační zóna
Jedlá divočina a palouček	skrývání, plížení, překvapování, pozorování zvířat, přírodních cyklů, „vaření“ z plodů divočiny	společné sezení jedné třídy pro soustředěnou činnost – kontaktní kruh
Les	lezení po stromech, stavění úkrytů a bunkrů, stavění vlastních prolézaček z lan, sklad přírodního materiálu pro	

	stavby dětí	
Malá zahrada		
„Kutiště“	malování po plotě, stavění na hromadě z písku, z kamenů, cihel, sekání a řezání dřeva, ekosystém sudu s vodou	výtvarné činnosti ze dřeva, tvořivé experimenty na univerzální prkenné stěně
Pumpa a vodní hra	pumpování, hra s vodou, pouštění lodiček stavění přehrad, spolupráce dětí	
Bahniště	šlapání v blátě v holinkách i naboso, rovnováha, modelování a „vaření“ z bláta	
Jeskyně	skrývání, vnímání chladu, vlhka, volání zvukovodem	
Sad		žití s cyklem ročních období, pěstování a péče, sklizeň, zpracování plodin

3. SWOT Analýza

Silné stránky

Komunita učitelů, rodičů a příznivců přispívá do projektu vlastními náměty a názory, rovněž umožní realizovat poměrně velkou část projektu svépomocí. Zkušenosti učitelů i angažovaných rodičů s organizací komunitních akcí.

Slabé stránky

Velikost komunity učitelů a rodičů nutně způsobuje různorodost názorů a klade velké nároky na vnitřní komunikaci během přípravy i realizace projektu.

Příležitosti

Realizace projektu poskytne příležitost obohatit pedagogické metody a žánry o nové prvky, které bude zahrada umožňovat; další rozvinutí spolupráce v rámci komunity učitelů, rodičů a dětí; specificky práce s tatínky; vypracovat projekt zaměřený na spolupráci tatínků a synů.

Hrozby

Velikost zahrady a tedy velikost projektu a z toho plynoucí dlouhá doba realizace (neztratit tah na branku); vztah k obyvatelům sousedních domů v těsném sousedství zahrady v souvislosti s výsadbou nové zeleně; nároky na vysvětlování nové koncepce zahrady rodičům („obhajoba divočiny“, chápání nutných rizik).

4. Aktivity s dětmi, rodiči a učiteli

Příprava projektu

S dětmi:

Při práci ve třídách zpracujeme **tématické celky** o každé z „krajín“ zahrady – výsledkem budou příběhy, dramatické akce, animovaný film, objekty ze dřeva a hlíny a nakonec výstava pro rodiče a děti.

Děti se budou podílet na návrzích malého zahradního mobiliáře do každé z krajín: draků v lese, ptáků v remízku, skřetů v jeskyňce a podobně. **Budeme se těšit na budoucí zahradu!**

S rodiči:

Aktivizace rodičů ve smyslu získávání vhodných přírodních materiálů pro budoucí výbavu zahrady: zbylé balvany, klády ze staveb či náradí; průběžné monitorování příležitostí pro snížení nákladů.

Další vysvětlovací kampaň našich záměrů pokud jde o proměnu zahrady během **podzimní brigády**.

Konkretizace projektu s pomocí rodičů – odborníků, členů projektového týmu, zpracování konkrétních výtvarných řešení dílčích částí projektu: zvonice a věže, jeskyňky atd...

S učiteli:

Proměna zahrady nutně přinese i změnu chování nás, jako učitelů při hrách na zahradě. Budeme vyvíjet nové metody práce, ve vzájemné inspiraci budeme hledat a vypracovávat nové náměty činností a her.

Vypracujeme novou kapitolu „Zahrada – cesta do světa“ našeho školního vzdělávacího programu.

Realizace projektu

Značnou část prací - jednoduché úpravy zeleně, tvorbu mobiliáře zahrady - **provedeme komunitním způsobem**. Budeme realizovat dvě až tři brigády pod odborným vedením některého z členů projektového týmu. Využijeme i čas letních prázdnin a období letního provozu naší mateřské školy.

Zvláštní víkendová **akce pro tatínky a syny „PRÁCE a HRÝ“** s výrobou stavebního materiálu, kterým zahradu vybavíme.

Dvakrát ročně budeme realizovat kombinované setkání pro rodiče a děti - výrobu dřevěných herních prvků a současně seminář lektora intuitivní pedagogiky na téma her s přírodními materiály (ve spolupráci s lektorem Peterem Živým).

Malými slavnostmi oslavíme i dílčí dokončené prvky: např. oslava s ochutnávkou vlastní vody a podobně.

5. Projektový tým

Paed.Dr. Dana Haaseová	mluvčí projektu odpovědná za realizaci (zástupkyně ředitelky školy)
David Dvořák	pedagogický a kreativní tvůrce zahrady (učitel)
Ing. arch. MgA. Martina Kárová	architektonická realizace projektu (rodič)
Ing. arch. Juraj Smoleň	architektonická realizace projektu (rodič)
Ladislav Soukup	zahradní architektonická realizace projektu (rodič)
Jakub Janovic	stavebně technický konzultant projektu (rodič)
MgA. Michal Novotný	výtvarný konzultant (sympatizant projektu)
Otakar Baďouček	lesník lesnického úseku Praha – Šárka, konzultant a zprostředkovatel dřevěných materiálů (příznivec projektu)
Ing. Václav Bažant Ph.D.	dendrolog – konzultant a partner projektu

6. Harmonogram projektu

činnost	obsah činnosti	doba trvání v měsících
příprava projektu	interní diskuse o dalším směřování zahrady, zpracování rámcového projektového záměru, komunikace s angažovanými rodiči, formování projektového týmu	1
hledání dalších materiálních a finančních zdrojů	komunikace s rodiči, příznivci a partnery projektu	souběžně
zpracování návrhu zahrady a projektové dokumentace	příprava – podklady, průzkumy včetně hydrogeologického, konkretizace zadání pro architekta	1 - 2
	architektonický návrh, definitivní koncepce řešení	1 - 2
výběr projektového manažera a dílčích dodavatelů	prováděcí dokumentace (DPS)	2 - 3 (po odsouhlasení studie)
	poptávková řízení	1 - 2
realizace stavby zahrady	stavební a vegetační úpravy	3 - 5
celkové časové rozpětí		10 - 16 měsíců

7. Rozpočet a finanční zdroje

Zemní práce, bagrování, kopání, odvoz, úprava	200 000,00 Kč
Úprava terénu, navážka zeminy a kamenů	180 000,00 Kč
Zahradnické práce, založení, výsadba	250 000,00 Kč
Stromy	45 000,00 Kč
Keře a byliny	30 000,00 Kč
Vrtání studny, rozvod a příslušenství	100 000,00 Kč
Herní prvky	120 000,00 Kč
Cesty	470 000,00 Kč
Písek a kačírek a pískovce	55 000,00 Kč
Pereny a popínavé	20 000,00 Kč
Kreslící plot a plot na lezení	30 000,00 Kč
Stoly a lavice a besídka	75 000,00 Kč
Doprava nad rámec zemních prací	80 000,00 Kč
Další položky	100 000,00 Kč
CELKEM	1 755 000,00 Kč

Finanční zdroje pro realizaci

Vlastní finanční zdroje pro realizaci projektu nejsou zatím zajištěny v konkrétní výši. Vycházíme-li z obvyklého objemu finančních zdrojů mimo prostředky poskytované zřizovatelem školy, odhadujeme dostupné zdroje takto:

Individuální sponzorské dary rodičů: cca 30.000,- ročně

Firemní dárcovství: cca 20.000,- ročně

Prostředky z Klubu rodičů: až 45.000,- ročně

Slevy na poskytnutých službách: cca 35.000,- ročně.

Celkem tedy až 300.000,- během předpokládané 3-leté doby projektu.

8. Komunikace, propagace projektu

Tištěné materiály na nástěnkách školy, školní e-mailový newsletter (110 odběratelů), zpracujeme interaktivní mapu projektu na webu školy. Budeme prezentovat výstupy z akcí doprovázejících přípravu projektu (viz. 4. bod Aktivity s dětmi, rodiči a učiteli).